

DIALing for Dollars¹: a Dialog új árrendszere, avagy a DialUnit bukása²

Dan Wagner 21 éves korában, 1985-ben alapította vállalatát, a *Researchline* adatbázis elődjét kiadó M.A.I.D plc-t (*Market Analysis and Information Database*). A cég rövidesen a vállalkozói szféra dinamikusan fejlődő információszolgáltatójává vált, és olyan cégekkel alakított ki szoros stratégiai együttműködést, mint a *Microsoft*, a *CompuServe*, az *IBM*, a *Forte*, a *Thorn*, az *Adobi* vagy a *Nokia*. 1997 novemberében a M.A.I.D 420 millió dollárért megvásárolta a *Knight-Ridder Information Inc.*-t, és az új vállalat, a *Dialog Corporation* a világ legnagyobb adatbázis-szolgáltatója lett, amely büszkén hirdeti, hogy a rendszerein (*Dialog*, *DataStar*, *Profound*) szolgáltatott 9 terabájtnyi információ-tömeg a *World Wide Web* tartalmának ötvenszeresére rúg. A wagneri piacpolitika jegyében jelentős változtatást hajtottak végre a világ negyedszázada legjelentősebb kereskedelmi adatbázis-szolgáltatása, a *Dialog* árrendszerében. Az új árrendszer hatásairól már a bejelentés pillanatában élesen különbözött a *Dialog Corporation* és az online keresői szakma véleménye.

„Márpedig azt mondom magának, és kinyomtathatja hét ciceróval: *nem fogunk árat emelni!*” – Dan Wagner, a *Dialog Corporation* elnöke³.

A lényeg mára talán közismert. Május 1-jén kiadott sajtóközleményében a *Dialog Corporation* bejelentette árstruktúrájának mélyreható megváltoztatását, és világgá kürtölte az üdvöztető hírt, miszerint a csatlakozási idő alapján fizetendő díj hamarost jobblétre szenderül. Az új rendszer épp egy hónapja, június 1-jén lépett hatályba⁴. A hírt valahogy nem fogadta üdvözlés. A könyvtári és információkeresői szakma levelezőlistái azt jelezték, hogy a *Dialog* ügyfeleit hideg zuhanyként érte a bejelentés, és aggasztja őket a havi 75 dolláros új alapdíj – amelyet a közlemény meg sem említett. A legtöbb aggály, indulat és bizonytalanság a „*DialUnit*” nevű új díjtétel körül összpontosult, amelyet az egyik adatbázis-szolgáltató nagyfőnöke „rejtelemegység”-nek („*mystery unit*”) keresztelt el.

A május 1-jei sajtóközlemény szerint a *DialUnitok* „lehetővé teszik, hogy a felhasználók egy csomó műveletet pótlólagos költségek nélkül végezzenek az online kapcsolat alatt. Nem kell fizetni többé a keresőstratégiák kidolgozásáért, a dokumentációk – pl. az adatbázis-ismertetők (ún. *Bluesheetek*) vagy a helpek – olvasásáért, a címlisták megtekintéséért, a találati rekordok tanulmányozásáért, a témfigyelések (*Alertek*) szerkesztéséért, a postázás paramétereinek vagy a felhasználói környezetnek a beállításáért”. A *DialUnit*-rendszerrel hivatalosan – a 75 dolláros havi előfizetési díjjal együtt – a *Dialog* elnökének, Dan

Wagnernek a nevét viselő nyolcoldalas brosúrában tájékoztatták az előfizetőket május vége felé.

A füzet csábszava szerint a *DialUnitok* dolgos, készséges méhecskéik vagy felhasználóbarát szoftvervarázslók gyanánt oltalmazzák az undok költségektől az elégedett ügyfeleket, kik is ezenközben áldott, napsütötte, gépidőmentes Utópiában élhetnek. Az online keresők mindazonáltal szkeptikusak voltak, különösen azután, hogy fény derült a részletes árszerkezetre. Tény és való, a helpállományok, a *Bluesheets*, a *Dialog Publications* vagy a *Chronolog* adatbázisok *DialUnit*-díja 0,00 dollár – csak hogy ezekben az adatbázisokban idődíj sem volt. A *Dialog*-féle *Company*, *Journal* és *Product Name Finder* fájlokra és az *ONTAP* gyakorló adatbázisokra – 30, illetve 15 dolláros óradíjukhoz képest – szolid, 1,75 dolláros *DialUnitot* (*DU*-t) szabtak ki. (A *Finder* adatbázisok *DialUnit*-díját időközben a felére mérsékeltek, így még gazdaságosabbak lettek.)

*DialUnitok*kénti 1 dollárért a teljes szöveges hírlapadatbázisok szinte ajándéknak hatnak – de savanyú a szőlő, ha tekintetbe vesszük, hogy ezekenél az adatbázisoknál az év elején teljesen eltörölték az óradíjat. A többi adatbázis *DialUnit*-értékeinek szóródása a csillagos égre hajaz. (Korábban a *Dialog* árszerkezetének átfogó egyszerűsítése érdekében végrehajtott korszerűsítés során éppenséggel egységesítették az óradíjakat – no de

erről ennyit.) A DialUnitok a Medline 3 és az ERIC 3,25 dollárjától az üzleti és műszaki adatbázisok 4-12 dollárján át a kémiai és gyógyszerészeti csúcsadatbázisok 23 dollárjáig terjednek. (Időközben a Dialog ezeknek a csúcsadatbázisoknak is 50%-kal mérsékelte a DialUnit-díját, június 1-jéig visszamenőlegesen.) A Dialog munkatársai szerint a DialUnit-díjakat az egyes adatbázisok becsült „értéke” és a rájuk „jellemző” keresések jellege alapján határozták meg.

A kezüket az idő úterén tartó Dialog-használók vagy a BUSLIB-L⁵, az AIP-L⁶ és a PIUG-L⁷ levelezőlisták rendszeres olvasói már látják a pohár fenekét: mindent egybevetve a Dialog mérhetetlenül drágább, mint azelőtt volt. A csapás a keresések spektrumának mindkét végén érezhető. Drá-

maian emeli a költségeket, hogy a DialUnit-rendszer egy bizonyos elkerülhetetlen minimális díjjal sújtja a leggyorsabb és legbonyolalomban-tesebb kereséseket is. Június elsején a levelezőlistákon megindultak a beszámolók. Egy szerző ellenőrzése (a szerzői index „expandálása”) az ERIC-ben hatszorosára, fél dollárról negyedfél dollárra drágult. DU e. (DialUnit előtt) az üzleti és a műszaki adatbázisok nagy részében alig 5 dollárba került egy cikk kinyomtatása, ennek az egyetlen cikknek az ára most 12 dollár fölé ugrott. Egy gyors cégkeresés valamelyik D&B cégadatbázisban mostantól másfélszeresére-háromszorosára kerül. Néhány gyors keresés árának változása olvasható az 1. táblázatban.

1. táblázat

Gyors keresések (DU = DialUnit)

Adatbázis(ok) ⁸	Keresőkérdés ⁹	Megkülönböztető elemek ⁹	Régi ár Dialog	Régi ár Dialog Web	Új ár Dialog (DU-k)	Új ár Dialog Web (DU-k)
Aerospace Database (108)	E flight fatigue	2 Expand, L/ENG, 1995:1998 ¹²	\$1,69	\$0,41	\$4,44 (1)	\$4,25 (1)
Dissertation Abstracts (35)	E au=summit E au=basch	2 Expand, 2 Type 3-as formátumban	\$2,82	\$2,77	\$6,40 (1)	-
Papersca OneSearch	target 'video game' violen? child?	Target	\$1,75	\$1,55	\$2,96 (1)	\$2,56 (1)
Mathsci (239)	s (petrinet? or petri()net?) (s) algorithm	Target	\$0,82	\$0,45	\$3,94 (1)	-
Thomas Register (535)	s blow () (mold? or mould?)	Report CO, CY, EM, TE/1-10	\$2,91	\$2,45	\$7,45 (1)	-
Business & Industry, ABI/Inform (9,15)	ss strateg?/ de,ti and pepsico/co and py>=1997	RD (121 rekord)	\$1,06	\$0,78	\$5,44 (1)	-
Embase (72)	E cluster headache; E e3	2 Expand	\$1,54	\$1,08	\$7,94 (1)	-
Duns EBD (515)	s kodak/co	-	\$1,06	\$0,66	\$6,69 (1)	-
Duns EBD és DMI (515,516)	E co=netscape; s sl and sf= headquarters	1 Expand, 1 Type 9-es formátumban	\$6,54	\$5,58	\$9,65 (1)	-
LitAlert (670)	E co=upjohn;	1 Expand, 1 Limit	\$1,54	\$0,45	\$4,69 (1)	-
confernc OneSearch, 4,8,78	s korea (1w)japan (s) organic	2 Type	\$4,68	\$4,14	\$8,56 (1)	-
NTIS (6)	s ntisasm/id and gallium?/de	-	\$1,06	\$0,84	\$5,69 (1)	-
Acc'ting & Tax (484)	s valuation	-	\$1,06	\$0,78	\$6,19 (1)	-
CA Search (399)	s rn=7782-75- 4p	-	\$2,02	\$1,32	\$11,94 (1)	-
ERIC (1)	e au=kopf	-	\$0,58	\$0,27	\$3,44 (1)	-

Az összetettebb keresésekkel kapcsolatos tapasztalatokra várni kellett egy-két napot. Amikor aztán megjelentek az első beszámolók, ilyen „subject”-eket viseltek: „Gyalázatos Dialog-költségek” vagy „Még több olaj a tűzre”. Az egyik kereső arról számolt be, hogy kereskedelmi folyóiratokban futtatott rendszeres keresésének ára a legutóbbi alkalom 250 dollárjáról 600 dollárra szaladt föl a június elsejét követő héten. Másvalaki azt írta, hogy két, piackutatásokat tartalmazó adatbázisban azelőtt rutinszerűen futtatott tartalomjegyzék-keresésének ára a szokásos 12–13 dollárról 40 dollár fölé ment. Egy harmadik tucatnyi üzleti adatbázisban szokott masszív, soktálalatos keresést futtatni, DU e. 100 dollár alatti árért. Most – 46 DialUnitot lapátolván össze – ugyanez majd 200 dollárt tett ki. Egy velős beszámoló: három adatbázis, négy perc, NULLA találat és 40,53 dollár – „mindössze” három DU-ért. Tapasztalt Dialog-használók tucatjai kongatták a vészharangot: kereséseik költsége 30–40 százalékkal nőtt, sőt, két-, három-, négyszeresére drágult.

A levelezőcsoportok kedélyállapota – a haldoklás Elisabeth Kübler-Ross-féle¹⁰ lépcsőihez hasonlóan – fokról fokra változott a „D-(értsd: DialUnit) Day”-t megelőző jóhiszemű szemlélődéstől, várakozástól a megrendülésen, a hitetlenkedésen és a haragon át a cinizmusig. Megjelentek a Letterman listája-féle bugyuta feszültségoldók: „A tíz legfőbb ok, amiért a DialUnit jobb, mint az óradíj”. (Kedvencem az 5. pont: „Gazdaságtanilag: extra pénzt fizetni élvezet”.) A konstruktívabb lelkületűek felhívták egymás figyelmét a Dialog alternatíváira, egyebek között finom iróniával emlékeztetve az olyan antik hordozójú forrásokra, mint a *Business Periodicals Index*, a *Readers' Guide* vagy a *Directory of Corporate Affiliations*.

Adatgyűjtés és kezdeti eredmények

Az *Online* természetesen a DialUnit-rendszer bejelentésének pillanatától különös figyelmet szentelt a történéseknek, és elhatározta, hogy beszámol róluk. Több tucat Dialog-keresést végeztem a D-Day előtti héten, majd megismételtem őket röviddel június elsejének nevezetes hétfője, az új rendszer életbelépésének napja után. Mindehhez hathatós segítséget nyújtott Nancy Gamman, az *Online*, és Marydee Ojala, a Database szerkesztője. Keresőstratégiáim egy részét a Dialog Update '98 konferenciának What's New, Refresher és Applications Tracks anyagaiból vettem vagy dolgoztam át. Június 30-án – a felhasználói panaszokra reagálva – a Dialog bejelentette, hogy június 1-jéig visszamenő hatállyal 50%-kal mérsékli néhány kémiai, gyógyszerészeti-orvosi és szabadalmi adatbázis, két D&B adatbázis (az 516-os és az 519-es), továbbá a DialIndex és a Dialog

Finderek DialUnit-díjait. Július elején újrafuttattam az ezekkel az adatbázisokkal kapcsolatos kereséseket, elemeztem a tapasztalatokat, és felülvizsgáltam az adatokat.

A keresések kezdeti, alapvető körét kétszer végeztem el. Először telnettel kapcsolódva a hagyományos, szövegalapú Dialog-szolgáltatáshoz (amelyet a továbbiakban eredeti üzemmódú vagy klasszikus Dialognak fogok nevezni), majd parancsüzemmódban a Dialog Weben. A május utáni adagból csak körülbelül tucatnyi keresést futtattam a Dialog Weben, mert az itt kapott költségek gyakorlatilag azonosak voltak a klasszikus Dialogon felszámoltakkal, a különbségek egy dollár alatt maradtak (bár néhány rejtélyes DialUnit-diszkrepancia megfigyelhető lesz a 4. táblázatban).

Az előtte-utána adatok értékelési rendszerének kidolgozása után lefuttattam egy újabb sorozatkeresést is azt vizsgálándó, hogyan befolyásolják a DialUnit-összegeket az egyes alapvető rendszeropciók, például a SELECT STEPS⁹, a parancsok láncolása¹¹, a limitálás¹² és a duplumszűrés; továbbá a SORT¹³, a RANK¹⁴ és a REPORT⁹ parancsok, amelyek szerintem feldolgozásigényesek. A keresések közben többször lekérdeztem az addigi költségeket – először meggyőződve arról, hogy maga a COST¹⁵ parancs nem követi a heisenbergi határozatlansági elvet. Összegyűjtöttem és elemeztem továbbá munkatársaim próbakereséseit is az *Online Inc.*-nél, végül begyűjtöttem néhány valós életből vett keresést is különböző levelezőlistákról.

Május 29-én, pénteken egyfajta torokszorító, történelmi érzéssel futtattam le a DU e. keresések utolsó körét. Egy korszak véget ért, a vasfüggöny legördül, a taxaméter megszűnik ketyegni, a kapcsolati idő szerinti díjszabás hosszú, sötét éjszakája menthetetlenül a végéhez közeledik, hogy hétfő reggel átadja helyét... minek is? Egész online keresői pályám ott villódzott a szemem előtt: az elfelejtett adatbázisok, a kihasználatlan rendszerparancsok, azok a kerülők és *trükkök*, amelyeket azért tanultam annyi éven át, hogy pénzt és időt takarítsak meg velük. Melyek maradnak használhatók a DialUnit-korszakban, és melyek válnak közülük hasznavetelenné?

Fecseg a felszín...

Kezdjük néhány örömdetes hírrel! Kell bizonyos erőfeszítés ahhoz, hogy az ember egynél több DialUnitot elköltson. Végül is úgy látszik, az alapvető taktikák – a parancsok láncolása, a többszörös EXPAND⁹-ek, a duplumszűrés, a limitálás, a DISPLAY SETS¹⁶ vagy a (találati részhalmazokat megőrző) SELECT STEPS (SS) az egyszerű SELECT helyett – nem terhelik meg túlságosan a rendszert.

Néhány keresésről kiderült, hogy nagyjából annyiba kerül, mint azelőtt. Az alábbi több keresőszavas profil a PROMT-ban (16-os adatbázis) például 34,36 dollárba került (10 rekord megjelenítésével, 7-es formátumban) a régi Dialog-árrendszerben, és 30,54 dollárba a (rég) Dialog Weben.

Set	Items	Description
S1	36764	(CEL OR CELL OR CELLULAR) () (PHONE? OR TELEPHONE?) OR CELPHONE? OR CELLPHONE?
S2	3121	1/TI
S3	478	PC=3662166 AND EC=65
S4	227	3/US
S5	1	4/1998
S6	10	4/1997:1998

Az ár majdnem ugyanennyi volt a DialUnit-rendszerben: 35,85 dollár (1 DU) a Dialogon, és 35,25 dollár a Dialog Weben. Ezt nevezném „tipikus” keresésnek: mérsékelten komplikált, közepes nagyságú találati halmazokkal. Megismételtem SELECT helyett SELECT STEPS-szel, csináltam néhány EXPAND-et, egybeláncoltam a parancsokat az egyenkénti bevétel helyett, többszörös limitet alkalmaztam – mind belefért egyetlen DU-ba. Június 1. előtt ezeknek a változatoknak a kapcsolatiidő-díja 3,96 és 4,50 dollár között változott, a mai DialUnit-költség 5,25 dollár. Tanulság:

egy csomó művelet pakolható egyetlen DialUnitba addig, amíg ezek a műveletek nem terhelik meg túlzottan a rendszert. (Tudom: Mi az, hogy „megterhel”? Mi az, hogy „túlzottan”? És mi van a kapcsolatiidő-korrelációval? Néhány lehetőségéről és hipotézisről szó lesz a Szélsőséges helyzetek c. és az azt követő részekben.)

További jó hír, hogy a RANK, a SORT és a REPORT sem fut ki automatikusan az egy DU-ból. Az alábbi Thomas Register-beli (535-ös adatbázis) keresés és a rákövetkező report s1/co,cy,em,te/1-10 is belefért egy DU-ba:

Set	Items	Description
	978	BLOW
	9587	MOLD?
	1054	MOULD?
S1	455	BLOW() (MOLD? OR MOULD?)

A dolog hátulütője, hogy a keresés ára ezzel együtt több mint a duplájára, 2,91-ről 7,45 dollárra nőtt.

A Piers Exportsban (571-es adatbázis) is kijött egy előformázott REPORT egyetlen DU-ból, és a tényleges költség sem volt sokkal több, mint a régi rendszerben. (A legnagyobb költséghányad, a REPORT 60 dolláros díja nem változott.) A keresés részletei a 2. táblázatban láthatók.

2. táblázat
RANK, REPORT, SORT

Adatbázis(ok)	Keresőkérdés	Megkülönböztető elemek	Régi ár Dialog	Régi ár Dialog Web	Új ár Dialog (DU-k)	Új ár Dialog Web (DU-k)
Dun's DMI (516)	s ames/co	Rank (1253 rekord/elem; 50 egység megjelenítése)	-	-	\$4,90 (1)	-
SciSearch (34)	s au=chu s?	Rank (863 rekord/785 elem; 3200 egység megjelenítése)	\$59,02 (\$52,86 Rank report)	\$59,97	\$60,85 (3) (\$47,10 Rank report)	-
Piers Exports (571)	s (airplane or aircraft) () (parts or supplies)	Report/export/all (45 rekord)	\$62,18 (\$60,00 előformattált Report)	\$62,40 (\$60,00 előformattált Report)	\$66,90 (1) (\$60,00 előformattált Report)	-
Inspec (4)	s dram ()chip? ?/de,id	Rank (1995 rekord/1744 elem)	\$3,30	\$2,46	\$11,10 (2)	-
Business & Industry (9)	s protease ()inhibitor?	Rank PN (752 rekord)	\$8,10	\$6,78	\$10,65 (1)	-
Duns DMI (516)	s pc=4833 and st=ca	Sort (364 rekord); Report 1-10 (30 elem, á \$9)	\$11,77	\$9,81	\$13,90 (1)	-

Úgy látszik, a DialUnitok nincsenek kapcsolatban – legalábbis nem közvetlenül – a RANK-ben rangsorolt elemek számával. A 2. táblázatban szerepel egy 1253 elemes RANK a D&B Dun's Market Identifiers adatbázisból (516-os, DMI), és egy 785 elemes a SciSearchból (34-es adatbázis). A DMI-ben a RANK eredménye egy, az amerikai államokat tartalmazó 50 tagú lista – egy DU-ért. A SciSearch-beli sokkal hosszabb, 3200 folyóirat-címet tartalmaz – három DU-ért. Vajon az utóbbi keresésnél a terjedelmesebb megjelenítés indítja be a többlet-DU-kat? Ha igen, akkor mi végre a RANK report 47,10 dolláros ára? Ez nekem kétszeres kaszálásnak tűnik a Dialog részéről, mintha fizetni kellene a kasszájánál való sorban állásért.

Végeztem még néhány, RANK-et, SORT-ot és REPORT-ot tartalmazó keresést – néha kombinációban, néha többszörözve – anélkül, hogy túlléptem volna a keresésenkénti egy DU-t. Ugyanerre az eredményre jutottam a TARGET⁹-tel, a Dialog relevancia-rangsorolást kínáló opciójával. A MAP¹⁷ sem pörgeti fel feltétlenül a számlálót. De gondoljunk arra, hogy ez a művelet leginkább a ChemSearch-féle (398-as adatbázis) adatbázisokban használatos, ahol a DialUnit-díj képes 11,50 dollárra rúgni! Majd a 3. táblázatban és a Szélsőséges helyzetek fejezetben felfedezhető még néhány jó és nem annyira jó hír.

Filléres keresések

Bizonyos keresések valóban olcsóbbak lettek a DialUnit-rendszerben. Az alábbi keresés a Trademarkscan – Federal és a Trademarkscan – U.S. State (226-os és 246-os) adatbázisban, megtoldva egy EXPAND-del, két limitálással és két TYPE-pal (19-es formátumban, á 2,20 dollár) 8,76 dollárba került a régi árrendszerben, és 7,75-be az újban.

Set	Items	Description
S1	416	TR="MOOSE@":TR="MOOSERONI@"
S2	41	S1 AND (CC=48 OR IC=32)
S3	30	S2 AND GS=(BEER? OR ALE? OR MALT? OR LIQUOR? OR ALCOHOL?)
S4	20	S3/ACTIVE
S5	12	S4/DESIGN

Magyarázatképpen vessük össze a kieső 3,96 dolláros kapcsolati idő szerinti díjat (2,10 dollár a 226-os, és 1,86 dollár a 246-os adatbázisban) a Trademarkscan adatbázisok viszonylag alacsony (2,75 dolláros) DialUnit-árával. Megjegyzendő azonban, hogy ugyanez a keresés a Dialog Weben

azelőtt 4,88 dollárba került, míg most 7,15-öt kóstál (egy DU + Internet time + TYPE-díjak). Mit az egyik kéz ada, elvevé azt a másik.

Még egy következtetés. A DialUnit-rendszer gazdaságosabb lehet azokban az adatbázisokban és azoknál a kereséseknél, ahol a DU-díj kisebb, mint a megfelelő kapcsolatiidő-díj lett volna, feltéve, hogy kijövünk egyetlen DU-ból. A Dialognak nincs túl sok ilyen „filléres” ajánlata, de a lehetőségeket kiszűrhetjük, ha összevetjük a DU e. óradíjak listáját (ugye megőriztünk egy példányt?) a <http://www.dialog.com>-on található aktuális árlistával. A Trademarkscan adatbázisoknak például 60 dollár/óra volt a díja. Más 60 dollár/órás adatbázisok (PROMT, Trade & Industry Database, Business & Industry, Compendex, Inspec) mai DU-ára 5,25 dollár. Ha a Trademarkscanek DU-ja is ennyi lenne, az előző keresés 2,50 dollárral volna drágább, és már nem lenne filléres vásár a június előtti költségekhez képest.

A OneSearch-effektus

A DialUnit körüli kezdeti zavarok jelentős része abból a hiedelemből fakadt, hogy a több adatbázisos (OneSearch) kereséseknél minden egyes, a keresésbe bevont adatbázis elvihet egy egész DialUnitot. Ez nem igaz – így a Dialog. Csináltam egy sorozat különféle előtte-utána több adatbázisos keresést üzleti, hír- és műszaki-tudományos adatbázisokban. Az alábbi OneSearch során a következő adatbázisokat használtam: Medline (154-es), Embase (72-es), Biosis Previews (55-ös), SciSearch (34-es), és Derwent Drug File (377-es).

Set	Items	Description
S1	512	CLUSTER HEADACHE(L)DT FROM 154,72
S2	896	((CLUSTER OR MIGRAINE) AND HEADACHE) (L)TR FROM 377
S3	1213	(CLUSTER(N)HEADACHE) /DE, TI, ID FROM 55,34
S4	2621	S1 OR S2 OR S3
S5	602	4/ENG,HUMAN,1995:1998
S6	434	RD (unique items)
S7	434	Sort S6/ALL/PY,D

Szerintem ez közepesen összetett keresés, átlagos találati halmazokkal, megtoldva limittel, SORT-tal és REMOVE DUPLICATES-szel. Öt rekord megjelenítése (3-as formátumban) után az ár a klasszikus Dialogon 19,89 dollár volt, 14,91 a Dialog Weben, és 23,16 dollár (két DialUnit) az új rendszerben. Az ár alig több a klasszikus Dialognál, annak ellenére, hogy a második DU is összejött. Kilépcsor a rendszer a következő elszámolásokat mutatta.

Kapcsolati idő szerinti elszámolás:

```

27may98 17:17:21 User304037 Session D9.25
$0.18 0.006 Hrs File154
$0.18 Estimated cost File154
$0.99 0.011 Hrs File72
$0.99 Estimated cost File72
$0.42 0.007 Hrs File55
$0.42 Estimated cost File55
$1.62 0.018 Hrs File34
$12.50 5 Type(s) in Format 3
$12.50 5 Types
$14.12 Estimated cost File34
$3.58 0.055 Hrs File377
$3.58 Estimated cost File377
OneSearch, 5 files,
0.100 Hrs FileOS
$0.60 INTERNET
$19.89 Estimated cost this
search
    
```

DialUnitos elszámolás:

```

02jul98 09:49:32 User304037 Session D47.2
$0.70 0.233 DialUnits File154
$0.70 Estimated cost File154
$2.91 0.376 DialUnits File72
$2.91 Estimated cost File72
$1.50 0.286 DialUnits File55
$1.50 Estimated cost File55
$2.26 0.532 DialUnits File34
$12.50 5 Type(s) in Format 3
$12.50 5 Types
$14.76 Estimated cost File34
$2.29 0.573 DialUnits File377
$2.29 Estimated cost File377
OneSearch, 5 files,
2.000 DialUnits FileOS
$1.00 INTERNET
$23.16 Estimated cost this search
    
```

Az első és legnyilvánvalóbb következtetés: a OneSearch használata pénzt takarít meg, mert a DU-terhek megoszlanak a keresésbe bevont adatbázisok között, feltételezhetően az egyes adatbázisokban végzett „munka” mennyiségének arányában. Ebben a OneSearchben minden adatbázisra töredék DU jut, összegük éppen két egységet tesz ki. A rekordok megjelenítésének díját (12,50 dollárt) levonva, a keresés 10,66 dollárba került (az idődíjas rendszerben a megjelenítés nélküli keresés 7,39 dollár volt). Ha ugyanezt a keresést sorban lefuttattam volna az egyes adatbázisokban, minden BEGIN¹⁸ parancs elsütött volna egy új (egész) DialUnitot a Medline 3 dollárjától az Embase 7,75 dollárjáig terjedő értékben. A DU-k összege 24,25 dollárra rúgott volna, és erre jöttek volna még az Internet-díj és a megjelenítési díjak. Ha az egymás utáni keresés az egyes adatbázisokban elérte volna a második DU-t is (ez nem valószínű, bár nem állíthatom biztosan, hiszen stratégiám egyes parancsai – FROM EACH¹⁹, duplumszűrés – csak több adatbázisos környezet-

ben értelmesek), akkor csak az Embase-keresés legalább 15,50 dollárral drágább lett volna (rekordmegjelenítés nélkül), mint a megfelelő OneSearch.

De miért a második DialUnit? A OneSearch egyszerű önköltsége (vagyis ugyanazon elemi parancsok, limitek és SORT-ok több adatbázisban való lefuttatásának, valamint a nagyobb találati halmazok kezelésének többletterhe) elég volna ahhoz, hogy egy meglehetősen egyszerű keresést a többszörös DialUnitok karmai közé taszítson? Úgy látszik – legalábbis, ha összejön a parancsok és az erőforrásigények „megfelelő” kombinációja. De szerintem a több adatbázisos keresések még a DialUnit-korszakban is olcsóbbak, mint ha ugyanazt a stratégiát egyenként futtatjuk le egy sorozat adatbázisban. És ha az ember dörzsölt, még többet is megspórolhat. Erre rövidesen kitérek.

A végelszámolások összehasonlítása legalább annyi kérdést vet fel, mint ahányra választ ad. Sajátos például, hogy a 377-es adatbázisban a fenti keresés 3,58 dollárba került az idődíjas rendszerben, és 2,29 dollárba DialUnitokkal. Ez az 1,29 dolláros – az adott körülmények között kimondottan drámai – csökkenés szerepet játszik az előtteutána árkülönbség kiegyenlítésében. Azt értem, hogyan származtatnak a költségek (a töredékek a mi barátaink), és az sem kerülte el a figyelmemet, hogy egyes keresések tényleg olcsóbbak a DialUnit-rendszerben. Azzal is tisztában vagyok, hogy a Régit és az Újat nem hasonlíthatom össze „egy az egyben”, hiszen a DialUnit – megmondták – felszabadított bennünket a kapcsolatiidő-díjas árrendszer rémuralma alól. De azt – intuitíve – fel nem foghatom, hogy ugyanannak a parancsnak a végrehajtása hogyan lehet olcsóbb egyetlen adatbázisban – és csak abban az egyben –, mint aze-lőtt. Lehet, hogy a magányos 377-es adatbázis sokkal kisebb, mint OneSearch-beli felebarátai? Vagy csak kisebb szelet jutott neki a tortából, amikor annak a két DialUnitnak a költségeit visszamesterkedték az egyes adatbázisokra? Vagy a 377-es szerkezete – adatmező-azonosítói, indexei, egyedi sajátosságai – mérsékeli valahogy a mélységeibe való lehatolás erőforrás-szükségletét? És ha igen, hogyan teszi? Kegyesen elfogadja, vagy rosszindulatúan visszadobja azokat a keresőparancsokat, amiket kiadok neki? Ha azon kapom magam, hogy antropomorfizálok egy adatbázist csak azért, hogy tisztába jöjjen a végelszámolással, akkor valami baj van a modemeket összekötő drót egyik vagy másik végén.

(Megjegyzés: Nem viselem túl jól a bizonytalanságot, és ez sem hagyott nyugton. Néhány álmatlan éjszaka és némi intenzív vizsgálódás után arra jutottam, hogy a korábban említett Trademarkscan-példához hasonlóan ez is a „filléres” árképzés egyik esete. A 377-es adatbázis

4 dolláros DialUnitja, korábbi 65 dolláros óradíjához képest, viszonylag mérsékelt. Hej, de vérepszdító gyakorlat volt! Köszönöm, Dialog, hogy módot adott egy kis agytornára!)

Csak még egy kérdés – ahogy *Columbo* hadnagy szokta mondani. Vessünk egy pillantást a 34-es adatbázisért fölszámolt 0,532 DU-ra, a második legdrágábbra. Miért éppen ebben az adatbázisban ilyen sok? Persze ebből volt az öt megjelenített rekord. Lehet, hogy a Dialog megfizeteti a rekordok előkeresésének és megjelenítésének erőforrásigényét? Azoknak a rekordokénak, amelyek darabjéért különben 2,50 dollárt fizetnek? Utálok még rágondolni is, de ez is olyan kétszeres kaszálásnak tűnik, mint a RANK végrehajtásáért kirótt többlet-DU korábban leírt esete. És a levelezőlisták további bizonyítékokkal szolgáltak. Az egyik kereső, miután lefuttatta keresését, és megjelenített néhány tucat találatot, azt vette észre, hogy a következő néhány tucat megjelenítése 8-as formátumban egy DialUnittal emelte a számláját. Aztán lekért 14 (bevallottan hosszú) rekordot a legdrágább print/display formátumban, a 9-esben, és a kassza még öt DialUnitot csengetett.

A Garman-fortély

Nancy Garman javasolta először – egy, a DialUnit bevezetésének másnapján, az Online Inc. webjén megjelent írásában –, hogy költségkímélés céljából alakítsuk az egyszerű keresést több adatbázisos kereséssé úgy, hogy a céladatbázis mellé OneSearchbe társítunk egy ingyenes adatbázist, például a 410-es Chronologot vagy a 415-ös Bluesheetset. Próbakereséseim igazolták Nancy következtetéseit:

- A 410-es adatbázist az 516-os Dun's Market Identifiershez (DMI) társítva egyharmad-kétharmad arányú DialUnit-megoszláshoz jutottam (0,333 DU a 410-es, és 0,667 DU az 516-os adatbázisban), így a DMI 4,50 dolláros teljes DU-díja 3 dolláros parciális DU-ra csökkent.
- Egy hasonló DMI-kereséshez a 410-es és a 415-ös adatbázisokat társítva a DialUnit-költség tovább csökkent – a körülményektől függően – 1,50–2,25 dollárra (0,333–0,500 DU). (A többféle leképezett próbakeresés részletei a Bosszantó anomáliák c. részben olvashatók.)
- Az előző kombinációhoz hozzáadva a meglehetősen olcsó (3,25 dollár/DU) ERIC-et (1-es adatbázis), a következőkre jutottam: 0,167 DU (0 dollár) a 410-esben és a 415-ösben, 0,250 DU (0,81 dollár) az 1-esben, és 0,417 DU, vagyis 1,88 dollár az 516-os céladatbázisban. Tovább javítható az „eredmény” az ONTAP gyakorló adatbázisok (1,75 dollár/DU), vagy különösen a sajtóadatbázisok (1 dollár/DU) bevonásával.

A BUSLIB-L és az AILP-L listákon napokon belül megjelentek a beszámolóik hasonló megtakarításokról, amelyeket olcsó adatbázisok, sőt terjedelmes gyűjtemények, pl. a Papers alkalmazásával értek el. Megjegyzendő azonban, hogy minden olyan adatbázis, amelynek van valamennyi DU-díja, és amelyben végrehajtható valamilyen művelet, hozzáad *valamennyit* a végelszámoláshoz, és a nagyon nagy adatbázisok, pl. a Papers, kiadós hozzájárulásra képesek. Persze, ha ezekből a hozzáadott adatbázisokból is hasznos információhoz jutunk, még mindig jól járhatunk.

Nyilvánvaló, a DialUnit-díjak felszaporodásának elkerülésére jól használható módszer a drága adatbázisok költségeinek pufferolása ingyenes vagy viszonylag olcsó (és az „olcsóság” még sosem volt ennyire viszonylagos) adatbázisokban – különösen, ha azoknak az olcsóbb adatbázisoknak legitim helyük van keresésünkben. Gyakorlati szempontból azonban a OneSearch-puffer taktikának megvannak a korlátai. Nem szívesen szoknék rá arra, hogy pusztán a spórolás kedvéért irreleváns adatbázisokat vonjak be egy bonyolult keresésbe. De az egyértelmű, hogy a fenti DMI-keresésemhez hasonló „rövid keresés–nagy DU” típusú esetekben a dolog megéri. Akár azért, mert költségkeretünk megszabja, milyen gyakran folyomunk ilyenfajta keresésekhez, akár azért, mert bosszantóbbnak találjuk a gyors tájékozódásért fizetendő dollárokat, mint a töltelékfájlokkal való kicsinyeskedést.

De az igazi kérdések súlyosabbak. Szabad-e belemennünk ebbe az utcába? Online keresői szakértelmünk javára válik-e, ha szücségtelen adatbázisokkal dagasztjuk kereséseinket? Tényleg azt akarja a Dialog, hogy ilyen eszement módszerekkel terheljük a rendszert? Aki szabatos kereséseire büszke, nem találja-e kissé lealacsonyítónak, hogy ilyen bornírtságokat kell csinálnia, ha meg akar takarítani néhány petátot? Amire különben *hatékonyságunk* szolgálna – az elmeél, és nem az ostobaság. A „kitömött OneSearch” leleményes megoldás, de mérhetetlenül okatlan, és dühítő, hogy élvonalbeli online keresők kénytelenek – gazdaságossági okokból – egyáltalán számításba venni.

Szélsőséges helyzetek

Az 1. táblázatban levőkhöz hasonló „érintőleges” kereséseknél a DialUnit-rendszer hatása még drámaibb a mindenképpen kifizetendő minimális díj miatt. A másik véglet, a soktalálatos, masszív keresés – az a fajta, amelyik az annyira szeretett *processing ...* üzenetek sorát generálja – pedig hajlamos több DU-t is elfogyasztani, még RANK-ek, REPORT-ok vagy más cizellált manőve-

rek nélkül is. Vegyük például az alábbi több adatbázisos keresést a 29 adatbázisból álló ELECTRON csoportban:

Set	Items	Description
	22333	FINGERPRINT?
	54044	FINGER
	1578217	PRINT?
	894	FINGER(W) PRINT?
	244086	VERIF?
	1220222	IDENTIF?
	726177	SCAN?
	1681508	DIGIT?
S1	14764	(FINGERPRINT? OR FINGER() PRINT?) AND (VERIF? OR IDENTIF? OR SCAN? OR DIGIT?)
S2	13108	1/1990:1998
S3	6950	2/1996:1998
S4	4713	3/1997:1998
S5	3208	RD 4 (unique items)

Az első találati halmazt (S1) eredményező keresőkifejezés, az azt követő szűkítések és végül a 4713 találati rekord duplumszűrése (a Dialog rendszer legfeljebb 5000-et tud kezelni) igen erőforrás-igényes kereséssé állnak össze – ez a fajta keresés szokta a csatlakozási idő poklában vergődve termináljára meredő embert éber rémálomokba ringatni. (Jellemző, hogy a Dialog Web június 1. előtt is és után is „time outolta” – időtűllé-

pés miatt megszakította – a keresést.) A klasszikus Dialognál az első keresőkérdés 13–14 percet vett igénybe, a rá következő több mint 14-et. Az idődíjas rendszerben a költség 14,44 dollár volt (a 4,25 dolláros megjelenítési díjjal együtt). Nem is rossz, ha figyelembe vesszük a használt adatbázisok számát, körét. A DialUnit-rendszerben viszont ugyanez a keresés 49,01 dollárba került, és elvitt 9 DU-t. Sem SORT, sem RANK, sem REPORT, csak egy egyszerű keresés, amelyen a rendszer kénytelen volt kicsit hosszabban elmalmozni. Ennek és még néhány más feldolgozásigényes keresésnek az adatai láthatók a 3. táblázatban.

A kapcsolati idő nem számít?

Abbéli igyekezetében, hogy a DialUnitokra való áttérés ne borzolja túlságosan a felhasználói kedélyeket, a Dialog a jó hírt toltta előtérbe: vége a közutálatnak örvendő kapcsolati idő szerinti díj-szabásnak. De nem biztos, hogy a két árrendszer olyan tökéletesen diszjunkt, mint állítják. Próbakereséseket végeztem a 16-os PROMT és a 8-as Ei Compendex adatbázisban. Elsősorban azért választottam ezt a kettőt, mert a régi rendszerben 60 dollár volt az óradíjuk, vagyis a kényelmes 1 dollár/perc. Az új rendszerben 5,25 dollár a DU-díjuk. Azt kívántam megvizsgálni, van-e korreláció az online kapcsolat időtartama és a felszámolt DialUnitok száma között – a közben ténylegesen

3. táblázat
Összetett keresések

Adatbázisok	Keresőkérdés	Megkülönböztető elemek	Régi ár Dialog	Régi ár Dialog Web	Új ár Dialog (DU-k)	Új ár Dialog Web (DU-k)
Electron OneSearch	s (fingerprint? or finger()print?) and (verif? or identif? or scan? or digit?)	3 dátumlimit, RD, 5 Type 3-as formátumban, 5 Type KWIC formátumban	\$14,44	Time out az RD-nél	\$49,01 (9)	Time out az RD-nél
Defbus OneSearch (current); plusz 12,16,18,35,148; ism.	s (pattern ()recognition? or computer ()vision?)/ti, de	További keresőkérdések, LA=, DT=; Type-díj nélkül	\$3,23	\$1,72	\$10,09 (2)	-
Patents OneSearch	s mosfet or metal(oxide stb.	Nagy találati halmazok (1 millió felett); ldpat; Rank, Type (\$34,20)	\$157,67	\$141,73	\$177,87 (10)*	-
Instrum OneSearch	s (vehicle or automotive or automobile?) and (gyroscop? or compass? stb.)	Limit/1998; RD (148 rekord)	\$3,99	\$1,83	\$10,71 (2)	-

*A DU-díj 50%-os csökkentése előtt: \$215,45 (9 DU).

végrehajtott műveletektől függetlenül. Mi történik az ötödik perc körül, amikor az idődj elné az 5 dollárt?

Mindkét adatbázisban egy-egy, viszonylag nagy találati halmazt eredményező, közepesen összetett kereséssel kezdtem.

File 16:IAC PROMT(R)1972-1998/Jun 03
(c)1998 Information Access Co.

Set	Items	Description
S1	5334	PC=357301
S2	11131	PC=357302
S3	9843	PC=357303
S4	3061	PC=357304
S5	2417	PC=357305
S6	6136	PC=357306
S7	2880	PC=357308
S8	5391	PC=3573114 (MINICOMPUTERS)
S9	47620	PC=3573115 (MICROCOMPUTERS)
S10	92299	PC=(357301 OR 357302 OR 357303 OR 357304 OR 357306 357305 OR OR 357308 OR 3573114 OR 3573115)
S11	1130642	EC=6
S12	24044	EC=6 AND S10

File 8:EI Compendex(R) 1970-1998/Jun
(c) 1998 Engineering Info. Inc.

Set	Items	Description
S1	2689	NEURAL NETS/DE
S2	1797	HEURISTIC PROGRAMMING/ DE (January 1993)
S3	2718	COGNITIVE SYSTEMS/DE (January 1993)
S4	24639	ARTIFICIAL INTELLIGENCE/DE (January 1986)
S5	501	BRAIN MODELS/DE (January 1993)
S6	30974	(NEURAL NETS OR HEURISTIC PROGRAMMING OR COGNITIVE SYSTEMS OR ARTIFICIAL INTELLIGENCE OR BRAIN MODELS)/DE
S7	10119	6/MAJ, ENG
S8	261278	PY=1997 : PY=1998
S9	412	6/MAJ, ENG, 1997:1998

A PROMT-ban aztán limit (US, 1997:1998), egy 360 rekordos RANK és egy SORT következett. A Compendexben is limittel (MAJ, ENG, 1997:1998), majd egy 412 rekordos RANK-kel és egy SORT-tal folytattam. Mindkét keresés egy DialUnitba került.

Aztán emeltem a tétet, újra megcsináltam a kereséseket, majd kiadtam még egy RANK-et és még egy SORT-ot. Még mindig belefért egy-egy DialUnitba – ilyen meglehetősen komplex keresésnél, két RANK-kel és két SORT-tal, nem is rossz.

A következő ismétlésnél a PROMT-ban újabb keresőkifejezéseket adtam a stratégiához, és kértem a számlát (COST parancs). Két DialUnitot mutatott, és – meglepetésre – 4 perc 49 másodperc gépidőt. A Compendex-keresést csak megismételtem, viszont hozzáadtam egy harmadik RANK-et, és ezzel itt is ellőttem a második DialUnitot. Gépidő: 4 perc 53 másodperc.

Harmadszor is megismételtem az alapkereséseket. A PROMT-ban növeltem a keresőkifejezések számát, csináltam öt SORT-ot, de csak egy RANK-et. Az eltöltött idő nem egészen hét perc volt. DialUnitok: megint kettő. A Compendexben – megszaladt velem a ló – csináltam öt SORT-ot és négy RANK-et, éppen öt percig tartott. Még mindig csak két DU-ba került – szerintem egész jó bolt, főleg annak fényében, mennyi online kereső retteg a többszörös RANK-ek és SORT-ok következményeitől.

„Lazíts és élvezd!” – jut eszembe a mondás. De az bosszant, hogy a rendszer által látszólag elvégzett munka mennyisége és a felszámított DialUnitok között nem világos az összefüggés. Az egyetlen korreláció, amit érzékelnem vélek – és könnyen lehet, hogy tévedek –, a következő algoritmust sejteti. Ha a RANK-ek, SORT-ok stb. mennyisége nagyobb vagy egyenlő, mint N, és/vagy a találatok száma a felhasználó munkaterületén²⁰ elér egy másik N-t, és a kapcsolati idő eléri a DialUnit árát, akkor a DialUnit-számláló léptet egyet. Ez persze csak egy „ex has” feltételezés. Matekból sosem voltam nagymenő.

A levelezőlistákon egyesek arról számoltak be, hogy úgy érzik, mintha az új rendszerben megnöttek volna a műveleti idők. Az én tapasztalataim ezt nem igazolják. De a műveletek munka- és időigénye között mégiscsak lenni látszik valami kapcsolatot²¹. A BUSLIB-L-en idézték a Dialog egyik munkatársát: „A felszámított DialUnitok számát ugyanazok a tényezők befolyásolják, mint amelyek a csatlakozási idős szcenárióban meghatározták a keresés hosszát: a keresőkifejezések száma, a keresésbe bevont adatbázisok száma, a használt keresőkifejezések előfordulási gyakorisága vagy a kiadott parancsok összetettsége.”

Ahogy valaki rámutatott: „Nem valószínű, hogy a számítógép a SORT végrehajtása közben más alkatrészeit koptatná, mint a SELECT közben. A művelet végrehajtása közben kifejtett 'erőfeszítés' valójában IDŐ.” És az idő – mint tudjuk – pénz.

Korábban már ismertettem a június 1. előtti és utáni keresések költségadatainak összegyűjtésére alkalmazott módszeremet. Azt is említettem, hogy

körülbelül egy tucat összehasonlító próbakeresés után beszüntettem a webes kereséseket a DialUnit-rendszerben, mert a költségek alig különböztek az eredeti üzemmódu Dialogban végzett keresésekéitől. Ezen gondolkozzunk el egy pillanatra! Június 1. előtt, ha az ember el tudta viselni a lassabb interfészt, a legyűréséhez szükséges időt, a Dialog Web *jó bolt* volt, mert webes környezetben a kapcsolati idő szerinti díjszabás gyakorlatilag megvalósíthatatlan. Minél hosszabb időt töltött az ember a Dialog Weben, annál jelentősebbek voltak a megtakarítások a klasszikus rendszerhez képest. (Lásd a „rég” Dialog és Dialog Web rovatokat a táblázatokban!) A Dialog Web – állítólag – csak azt az időt fizettette meg, amit a rendszer a parancsok végrehajtására ténylegesen felhasznált. Ismerős? A Dialog Web a modellje, vagy inkább az ösztönzője a DialUnit-árrendszernek.

Az adott kontextusban nyilvánvalónak látszik, hogy a DialUnit-rendszer annak a jövedelemnek a megtartására tett kísérlet, amelyet a webes keresési környezetbe való szükségszerű migráció miatt a Dialog különben elveszítene. Akárhogy kalkuláltak is, a DialUnitoknak bizony köztük van a kapcsolatiidő-alapú díjszabáshoz.

A Dialog-keresés most meglehetősen emlékeztet a LEXIS-NEXIS-keresésre. Az ember a dokumentációkat vagy a találatait olvasgatva szinte korlátlan időt tölthet online, egészen addig, amíg meg nem kéri a rendszert, hogy csináljon is végre valamit. Bizonyos jelentéktelen kereséseknél még néhány dollár is megtakarítható az idődíjas rendszerhez képest. A LEXIS-NEXIS-ben ha az ember kiválasztja a megfelelő adatbázist, és a nyomtatási költséget elkerülendő megnyit egy „session log”-ot²², összeszedhet néhány dokumentumot anélkül, hogy két számjegyre dagasztaná a költségeit. A LEXIS-NEXIS azonban sohasem volt a tájékoztató keresés, a beazonosítás vagy a dokumentumvisszakeresés leggazdaságosabb rendszere. Most már a Dialog sem az.

A büdzségyilkos BEGIN

A DialUnitok miatt öreg cimboránk, a nyájas BEGIN (az olvasó is ezt a parancsot tanulta meg legelőször a Dialogon, nemde?) sem a barátunk többé. Minden BEGIN parancs elsüt egy új subsession²³. A subsession vége – akár újabb subsession követi, akár LOGOFF²⁴ parancs – az a pont, ahol a Dialog összekanalazza a DialUnit-töredékeket, és nullázza a számlálót. Ezért, ha csak lehet, ésszerű elkerülni az egymást követő BEGIN-eket. Csináljunk inkább több adatbázisú keresést! Az adatbázis-specifikus lehetőségek kiaknázására használjuk a FROM [adatbázis-

azonosító] opciót²⁵ (l. a „cluster headache” példát A OneSearch-effektus c. fejezetben)!

Elkerülhetjük a ráadás DU-kat úgy is, hogy ADD²⁶-del és REPEAT²⁷-tel – a Dialog kishúgának, a DataStarnak ezekkel az ügyes áthidaló eszközeivel – helyettesítjük a BEGIN-t. Időnként. De számítani ne számítsunk rá! Ami a DU-kat illeti, az ADD parancs ugyanúgy működik, mint a BEGIN. Nullázza a subsession számlálóját, és nyakunkba sóz egy felkerekített DialUnit-számlát az éppen elhagyott subsessionért. De, mint minden szimultán több adatbázisú keresésnél, az ADD lehetővé teszi, hogy töredék DialUnitokat osszunk meg a keresés végén megnyitva levő adatbázisok között. Ime, ezt kapom, ha ADD-del társítom a 9-es és a 16-os adatbázist egy, a 15-ös adatbázisban elkezdett kereséshez:

```
?add 16,9
15jun98 17:16:06 User304037
Session D35.2
$5.25 1.000 DialUnits File15
$5.25 Estimated cost File15
$0.19 INTERNET
$5.44 Estimated cost this
search
$5.57 Estimated total
session cost 1.108
DialUnits
```

És ezt kapom, ha a REPEAT paranccsal megismétlem a keresést a 9-es és a 16-os adatbázisban, és kiadom a COST parancsot:

```
?cost
15jun98 17:16:52 User304037
Session D35.3
$1.03 0.197 DialUnits File15
$1.03 Estimated cost File15
$2.81 0.535 DialUnits File16
$2.81 Estimated cost File16
$1.41 0.268 DialUnits File9
$1.41 Estimated cost File9
OneSearch, 3 files,
1.000 DialUnits FileOS
$0.19 INTERNET
$5.44 Estimated cost this
search
$11.01 Estimated total
session cost 2.108
DialUnits
```

Felhívom a figyelmet a megváltozott session-azonosítóra (D35.2-ről D35.3-re). Az ADD-del indított keresés csak egy DialUnitba került, csak ez még hozzáadódik ahhoz a DialUnit-hoz, amit az előző subsessionben begyűjtöttem.

Az ADD fő funkciója az, hogy folytathassuk a munkát egy konkrét találati halmazzal, ha úgy

határozunk, további adatbázisokat vonunk be a keresésbe. Tisztáznunk kell magunkban azonban, hogy mi célból akarjuk használni ezt a lehetőséget. A duplumszűrés a fontos? Találatainkat akarjuk egyesíteni, rendezni, elemezni, vagy más műveleteket akarunk elvégezni rajtuk? Ha igen, ne bánjuk az extra DialUnitot az előző keresési menetért! Azt leszámítva, hogy az új, kombinált találati halmaz mérete alkalmas ad a Dialognak egy jó kis számlanövelésre, az ADD és a REPEAT használata nem kerül többre, mint egy új keresés, viszont időt és energiát takaríthatunk meg az utófeldolgozásnál.

A SAVE is megéri a pénzt

Nem a BEGIN az egyetlen hétköznapi parancs, amit a DialUnit-rendszer undokká és haszontalaná tett. A változás utáni héten elborzadt online keresők számoltak be arról, hogy bevett takarékosági módszerek, a SAVE²⁸, a SAVE TEMP²⁹ vagy a LOGOFF HOLD³⁰, megduplázzhatják a DialUnit-fogyasztást. A rendszer számláz, amikor kilépünk, és újra számláz, amikor visszacsatlakozunk, hogy folytassuk a keresést, vagy hogy tanulmányozzuk a találatokat. A keresés egyszerű újrafuttatása nem visz el egy teljes DialUnitot, legalábbis az általam vizsgált próbakeresésekben. De ha csak egyetlen keresőkifejezéssel – akár csak egy egyszerű SELECT-tel – bővítjük a profilt, illetve kiadunk egy PRINT vagy TYPE parancsot, abban a pillanatban arra ítéljük magunkat, hogy kétszer fizessünk az egyszerű újrahasznosításáért.

A Dialog szerint az idődíjas rendszer megszűntével a PAUSE³¹ parancs értelmét veszítette, ezért nem hatályos többé. Remek. Csakhogy elmenteni egy keresést addig, amíg átnézzük a fejleményeket a megrendelővel, felfüggeszteni a szeszszot egy találkozó vagy telefonos konzultáció idejére – ezek bevett online közvetítői eljárások. Nem mindig célszerű fenntartani a telefon-összeköttetést vagy a hálózati kapcsolatot, miközben nem történik semmi. A Dialog azonban egyszerűen nem tűri a tétlenséget. A rendszer még csak nem is figyelmeztet arra, hogy megszakítja az összeköttetést, ha öt percig nem adunk ki parancsot. Tán csak nem attól akar megkímélni a Dialog, hogy becsatlakozva maradjunk – értékes erőforrásokat pocskolva, szénhidrogéneket a környezetbe okádva ácsorogjunk egy virtuális piros lámpánál –, mikor éppen nem *csinálunk* semmit online? Elmenteni egy keresőprofilért azért, hogy hetente, havonta lefuttassuk, és megszakítani egy keresést, amelyhez az első adandó alkalommal vissza akarunk térni: minőségileg különböző eljárások. A Dialognak méltányolnia kell ezt a fontos különbséget.

Bosszantó anomáliák

A 4. táblázat összefoglal néhány példát, amelyekben ugyanaz a keresés nem ugyanannyi DialUnitot fogyasztott a Dialog Weben és az eredeti üzemmódú rendszerben futtatva, vagy a klasszikus rendszerben különböző időpontokban, vagy így is, úgy is. Marydee Ojalával álmélkodva tanulmányoztunk egy DMI-keresést (516-os adatbázis), amelyet Marydee eredetileg június 5-én futtatott. A stratégiában volt egy pár SELECT, egy méretes RANK, egy EXPAND, aztán még két-három SELECT és két TYPE. Öt DU-ba került. Június 16-án megismételtem a keresést, mindjárt kétszer, és mindkétszer három DU-t fogyasztott. Marydee is újra megcsinálta, ugyanezzel az eredménnyel. Ha már anomáliákkal kell foglalkoznunk – vettem számot –, legalább a tendencia csökkenő. Mikor azonban július elsején, amikor a DMI DialUnit-díját 9 dollárról 4,50 dollárra mérsékeltek, és megint lefuttattam ugyanezt a keresést, a DU-számla (na, mennyi?) 4 egység volt.

Egyetlen – esetleg – szignifikáns változót véltünk felismerni: a kapcsolati időt. Az első, 5 DU-s keresés 7 perc 17 másodpercig tartott. A következő három nem egész öt perctől bő hat percig. Az ötödik – *Jerry Garcia*³² szellemére: remélem az *utolsó* – 5 perc 37 másodpercnél állította meg a stoppert, pont az előző, 3 DU-s keresések tartományában.

Töprengjünk el ezen egy kicsit! Alkalmazzuk ugyanazt a logikát, amit a korábban leírt „filléres” Trademarkscan-keresés elemzésénél használtam, ahol a 377-es adatbázis költségeit csökkentettük a több adatbázisos keresés cselével. Az 516-os adatbázis DialUnit-díja eredetileg 9 dollár. A régi rendszerben az óradíja 9 dollár (1,35 dollár/perc) volt. Marydee eredeti, 5 DU-s keresése nagyjából hét percig tartott: $7 \times 1,35 = 9,45$ dollár (ez kb. egy akkori többlet-DU). A következő 3 DU-s keresések nem egészen hat percig tartottak: $6 \times 1,35 = 8,10$ dollár (kevesebb mint 1 DU, amit egyre kerekítenek). Ez nem magyarázza meg a háromról öt DU-ra való ugrást, de *valami* megváltozott a 9 dolláros szint körül. Hajlamosabb vagyok azt hinni, hogy a Dialog finomhangolást végzett a számlázási algoritmuson, mintsem azt gondoljam, hogy a parancsok sorrendje, egy jelentéktelen melléütés, a napszak, a gépelés sebessége vagy egy kis alkalmoszerű semmibe révedés 2 DU-s különbséget eredményezhet. De hogyan lett a 3-ból 4 most, hogy a DMI DialUnit-díja olcsóbb lett? Mondhatná valaki, hogy „bevétel-visszatartás”? Mondhatná. (Ugyanígy gyanús a 3. táblázatban a Patents OneSearchnél látható 1 DU-s emelkedés – június 30-án néhány szabadalmi adatbázis DU-díja is a feleire csökkent.)

4. táblázat
DialUnit-eltérések

Adatbázis(ok)	Keresőkérdés	Megkülönböztető elemek	Régi ár Dialog	Régi ár Dialog Web	Új ár Dialog (DU-k)	Új ár Dialog Web (DU-k)
Papers OneSearch	ss mel (2n) lastman and (sell or selling or sold or sales?) and refrigerator? and (eskimo? or inuit?)	4 nagy találati halmaz (>1 millió rekord, 1 Type 9-es formátumban)	\$2,65	\$2,25	\$5,10 (2)	\$5,48 (3)*
Marketfull OneSearch	s energy ()bar? ? or power()bar? ? or powerbar or (energy or athletic or sport?) (2n) (snack? or candy or candies or confection?)	Dátumlimit (1997:1998) sf=table report/titles	\$6,24	\$3,42	\$27,55 (5) \$21,15 (4) \$26,33 (5) **	\$9,99 (2) \$9,98 (2) \$10,15(2) **
DMI (516)	s cy=park city and st=ut; Expand na	Rank (1616 elem); 2 Type 3-as formátumban	\$12,30	-	\$49,60 (5) \$31,25 (3) \$31,20 (3) \$31,39 (3) \$22,40(4) ***	-

* 1. DU-eltérés! 2. A webes keresésben 3-mal kevesebb adatbázis volt.
** Eltérés a Dialogon belül, valamint a Dialog és a Dialog Web között is.
*** A negyedik keresés az 50%-os DU-csökkentés után.

A Garman-fortély c. részben ismertettem azt a DialUnit-redukciós eljárást, amelyben a Dun's Market Identifiersben (516-os adatbázis) végzett egyszerű kereséshez két ingyenes adatbázist (a 410-est és a 415-öst) kevertünk. Ezt a próbakeresést négyszer futtattam, mindig más eredménnyel. Alább az adatbázisokat a belépés sorrendjében tüntettem föl:

Database	516	410	415
DialUnit	.333	.333	.333
Cost	\$1.50	--	--
Database	410	415	516
DialUnit	.222	.333	.444
Cost	--	--	\$2.00
Database	410	415	516
DialUnit	.091	.455	.455
Cost	--	--	\$2.25
Database	415	516	410
DialUnit	.200	.500	.300
Cost	--	\$2.25	--

Az eredmények azt mutatják, hogy a OneSearchben az adatbázis-specifikáció sorrendjének³³ jelentősége lehet, és az előbb megnyitott adatbázisokra kisebb DialUnit-arány jut. Vagy nem. Mindenesetre ez az anomália további vizsgálatra érdemes.

Néhány levélíró azt tapasztalta, hogy a DialUnit-számláló léptet, amikor lekérdezik az addigi költségeket, vagy kilépnek a rendszerből. Erre nem találtam bizonyítékot – bár azt észrevettem, hogy az új, 12 dollár/órás Internet-díj lényegesen gyorsabban nyeli a filléreket, mint azelőtt. Feltűnt továbbá, hogy az is elég egy töredék DialUnit-hoz, ha az ember becsatlakozik az alapértelmezés szerinti nyitó adatbázisba, a Home-ba, és kiad egy BEGIN parancsot.

```
12jun98 12:04:03 User304037 Session D30.1
$0.00 0.112 DialUnits
FileHomeBase
Estimated cost
FileHomeBase
$0.05 INTERNET
$0.05 Estimated cost this
search
$0.05 Estimated total
session cost 0.112
DialUnits
```

Ez a 0,112 DialUnit nulla dollárt jelent a kaszszánál, de végigvonul a keresés hátralévő részén, és kilépéskor visszaköszön – felkerekítés nélkül – a végelszámolásban. Ez megzavarhat némelyeket. Gondolom, ez programozási esetlenség, és amíg nem válik kifizetendő díjtétellé, egyszerűen el kell tekinteni tőle, ahogy a csatlakozási idő elszámolását sem vettük figyelembe a nulla óradíjú adat-

bázisokban. Talán észre sem vettük volna, ha *érzelmileg* nem értékelnénk olyan nagyra a DialUnitot.

Marydee tudósított egy másik, becsatlakozással kapcsolatos anomáliáról. Sok keresést indít az ERIC-ben (1-es adatbázis), ezért az ő rendszerében ez van beállítva belépő adatbázisnak. DialUnit-díja alkalomról alkalomra változott, még akkor is, ha semmi mást nem csinált, csak kiadott egy BEGIN parancsot. Az eltérés jelentéktelen volt, a DialUnitok 0,039 és 0,043 között változtak, a különbség csak két cent. De miért változik bármennyit is? Milyen eltérésekkel hajthatják végre a Dialog számítógépei ugyanazt a parancsot? Ennek is köze volna a kapcsolati időhöz? Vagy valamilyen, a keresőtől független, a rendszer működését befolyásoló tényező – mondjuk a párhuzamos felhasználók száma – áll a jelenség mögött? Az ebben a konkrét esetben szereplő költség elhanyagolható, de érdekes volna ugyanazzal a kereséssel különböző időpontokban megbombázni egy nagy sorozat adatbázist, és megvizsgálni, előfordulnak-e hasonló ingadozások nagyobb léptékben is.

DialUnit: *Qu'est-ce que c'est?*

Többheti intenzív vizsgálódás, kutakodás és elemzés után még mindig megválaszolatlan a kérdés: *mi* az a DialUnit? Nos, a DU egy adag CPU-kapacitás, amely az esetek nagy részében kellően kiadós ahhoz, hogy meglehetősen összetett keresések lebonyolítására is elég legyen. Vagy: a DU olyan, előzetes becslésen alapuló díjtétel, amelyet elég nagyra szabtak ahhoz, hogy sok egyszerű és megszokott kereséstípustól elrettentsen. Továbbá a DU olyan matematikai konstrukció, amelynek belső működése inkább tűnik változékonynak, mutációra hajlamosnak, mint abszolútnak, végérvényesnek. Ha megnézzük egy több adatbázisos keresés lezárásakor a részletes végelszámolást, megállapíthatjuk, hogy *lehet* valamilyen korreláció a (találatszámokat tekintve) legtermelékenyebb adatbázisok és a felszámított DU-hányadok között. De előbb a felkeresítés jön, és csak azután a kiporciózás. Nyilvánvalóan történik valamilyen visszakalkuláció – ahogy az időfüggő díjszabásnál is volt – az egyes adatbázisokhoz önkényesen hozzárendelt DU-hányadokkal, hogy a végelszámolásnál kerek szám jöjjön ki. Ha ez a helyzet, nem csoda, hogy a Dialog Corporation nem tudja rendesen elmagyarázni, mi az a DialUnit, és az sem, hogy mi meg nem tudjuk felfogni.

A Dial-egység mélyén rejlő fundamentális misztérium nem valami áhitatkeltő – a szó vallási értelmében. Egy cinikus levélíró a „Dialog biankó csekkjének” titulálta a DialUnitot, amellyel a cég-

nek, teljesen átlátszó módon, lehetősége nyílik az áremelésre. A Dialognak nem kell felemelnie a DialUnit-egységek díját – mutatott rá a levélíró –, elege, ha megváltoztatja az algoritmust, gyorsabban ketyegtetni, vagy gyakrabban lépteti őket.

De az igazi baj nem a definíció hiánya. Az *oszthatatlanság* az. A Dialog ügyfeleinek jelentős, általános áremeléshez van szerencsájük, amelynek a keresésenként elszámolt kerek DialUnitokban van a veleje. Az egyik kereső így világított rá: „Emlékeztek a régi időkre, amikor az egész percekre kerekített kapcsolati idők miatt siránkoztunk? Nos, a PROMT-ot példának véve, a Dialog most *5,25 percre* kerekít.”

Elméletileg léteznek töredék DialUnitok – látjuk, hogy a rendszer három tizedes pontossággal tartja őket nyilván –, de kilépéskor vagy adatbázisváltáskor felbukkannak a zérusok a tizedespont után, és takaros kerek egészek állnak az alsó sorban. Minden kiadott BEGIN parancs legalább egy teljes egység megvásárlását jelenti. Egy-két banánt akar ebédre? Elnézést, részletekkel nem bíbelődünk, banán csak fűrtökben kapható. Nem tudja megenni az egészszet? Nem baj, hagyja a maradékot a boltban, ha legközelebb megéhezik, megveheti még egyszer.

Tanulj meg együtt élni vele!

Nagy szívességet teszünk a Dialognak, ha azt mondjuk, hogy a DialUnit vegyes reakciókat váltott ki. A legpozitívabb megjegyzés, amit bevezetése óta hallottam, ez volt: „Hé, itt ez a keresés tényleg *olcsóbb* egy hajszállal!” Azok az ügyfelek, akik úgy döntöttek, kitartanak a Dialog mellett, de ezért vagy azért nem tudnak átállni a kötött áras változatra, meg fogják változtatni keresési szokásaikat. Mélyen beivódott sémák és hiedelmek váltak hasznavehetetlenné, sőt kártékonyá.

A Dialognak igaza van abban, hogy ki fog fejlődni az az érzékünk, amellyel majd becsülni tudjuk egy-egy keresés várható DU-fogyasztását, hiszen az idődíjas korszakban is megtanultuk a végösszeg előre kalkulálását. Természetesen alkalmazkodni fogunk – az ember szinte bármihez hozzá tud szokni, ha nincs más választása. Az alkalmazkodási időszakban azonban érdemes észben tartani a következőket:

➤ **A Dialog többé nem kiskereskedelmi adatbázis-szolgáltató.** Darabonként nincs banán. Ha valaki eddig rutinszerűen, naponta többször bekukkantott ugyanabba az adatbázisba, próbálja meg ezentúl inkább összegyűjteni, és egyetlen Dialog-kapcsolatban lefuttatni kereséseit. (Megjegyzés: A Dialog azt javasolja, hogy a gyors, tájékozódó jellegű kereséseket vigyük át a felhasználóbarát Dialog Selectre³⁴. Már bo-

csánat, de nem tudom helyeselni azt az eljárást, amely elvárja a felhasználótól, hogy alkalmazkodjon, aztán bizonyos esetekre figyelmébe ajánl egy másik felületet. Ami engem illet, a zavaró tényezők többet nyomnak a latban, mint az elérhető megtakarítás.)

- **A szimultán gondolkodás jobb, mint a szekvenciális.** Az új subsessionök megnyitását és az ezzel járó DialUnitokat elkerülendő, ahol csak lehet csináljunk több adatbázisos keresést.
- **Legyünk tudatában annak, hogy a terjedelmes több adatbázisos keresések megtöbbszörözik a DialUnit-fogyasztást, különösen, ha drága adatbázisokat és nagy találat számú keresőkifejezéseket tartalmaznak.** Ez azt jelenti, hogy a költség 20–30%-kal nagyobb lehet a megszokottnál.
- **Frakcionáljuk a drágább DialUnitokat olcsó vagy ingyenes adatbázisokkal „kitömött” több adatbázisos keresésekben!** Kísérletezzünk az adatbázisok sorrendjével (l. a 410-es, 415-ös és 516-os adatbázisokkal végzett próbákat), hogy lássuk, nem faraghatók-e tovább a költségek. Megjelenítéskor a FROM [adatbázis-azonosító(k)] opcióval szűrhetjük ki a találati halmazból az irreleváns vagy kevert találatokat. (Ez engem a jó öreg LEXIS-NEXIS-trükkre emlékeztet, amelyben úgy lehetett a keresésként felszámolt díjat megtakarítani, hogy az ember egyszerre végzett két keresést egy adatbázisban, aztán a FOCUS segítségével különítette el a találatokat. A szándék ugyanaz: a parancsok újszerű, kreatív használatával a lehető legtöbbet kihozni egy adott költségű műveletből.)
- **A sajtóadatbázisok a barátaink.** Nemcsak azért, mert vacak 1 dolláros DU-jukkal viszonylag olcsók, hanem azért, mert OneSearchbe társítva őket, segíthetnek mérsékelni a DialUnit-költségeket.
- **Kerüljük a LOGOFF HOLD-ot, a SAVE TEMP-et, és DialUnit-duplázásra képes társakat!**
- **Kutassuk fel a Dialog helyettesítésre alkalmas forrásokat, akár nyomtatott hordozón, akár a weben vagy más online szolgáltatóknál!** A International Research Centernél Mark Goldstein gazdag gyűjteményt állított össze a weben elérhető kereskedelmi adatbázisokból (<http://www.researchedge.com/>).

Nagyobb képkivágás

Az áremelés az üzleti élet része. A fogyasztók tudatában vannak ennek. Nem azért mérgesek, mert a Dialog árat emel, hanem azért, ahogyan teszi. Az online keresők a következőket sérelmezik:

1. Az előzetes bejelentés elmaradása. Philadelphiában az alig két héttel a DialUnit-rendszer bejelentése előtt tartott Dialog Update '98 résztvevői semmi jelét sem tapasztalhatták a rájuk váró jelentős változásoknak. Az adatbázis-szolgáltatók nem hivatalos megbeszélésén a Dialog felső vezetése egyetlen szót sem rebegett az árrendszer küszöbön álló változásáról. A továbbképzések és keresési gyakorlatok egytől egyig a megszűnés előtt álló csatlakozásiidő-díjas rendszerben való hatékony keresésre voltak kihegyezve. A BUSLIB-L-en egy könyvtáros az Update-re visszatekintve megállapította, hogy az az ő idejének és vállalata pénzének elpocsékolása volt – a Dialog pedig elvesztegette azt a lehetőséget, hogy kihasználja az alkalmat, és megtanítsa a keresőknek néhány új, a DialUnit-korszakkal való megbirkózáshoz szükséges fogást.

A május elsejei sajtóközleményen kívül (amelyet csak néhány „kulcspozícióban levő” Dialog-ügyfél kapott meg) a többi néma csend. Sehol egy előzetes figyelmeztetés a rendszer nyitó képernyőjén. Sőt, a nyitó kép még június 4-én vagy 5-én sem szól semmit a DialUnitról, amikor már a változás hatályba lépett. Nem voltak értesítő levelek, nem volt semmi a május-júniusi *Chronologban*³⁵, semmi a havi számlákhoz mellékelve. (A Dialog szerint a júliusban kézbesítendő számlákkal küldenek egy levelet az új árrendszerről.)

2. Időzítés. 1998 elején, amikor a csúcstevezetés szeme előtt már ott lebegtek a DialUnitok (vagy talán már döntöttek is), a Dialog bejelentette, hogy a havi nyomtatott számláknál nem küldi többé a zöld számlát kísérő – gyakran kötetnyi – fehér lapokat a részletezett elszámolással. Az online keresések időrendi listája teljesen megszűnik, a másik, a felhasználói azonosítók szerinti adatbázis-használati statisztikát pedig csak külön kérésre küldik elektronikus levélhez csatolt Excel táblázat formájában. A Dialog mindezt „fejlesztésnek” nevezi.

A húzás némi felzúdulást váltott ki, különösen azok körében, akik nem járatosak az Excel használatában, vagy akiknél a munkahelyi firewall nem engedi át az e-mailek mellékleteit, vagy akiket nyugtalanítanak az elektronikus levelezéssel kapcsolatos titkossági és biztonsági problémák. Becsületére legyen mondván, a Dialog kellő tájékoztatást adott három-négy hónappal a változtatás előtt, és a panaszokra reagálva felajánlotta, hogy azoknak, akik kérik, továbbra is küldi a nyomtatott anyagot. Visszatekintve azonban nagy a kísértés, hogy azt mondjuk, a nyomtatott részletes számlák megszüntetése a session szintű munkálatok és az árrendszerváltozás pénzügyi hatásainak elkendőzésére tett kísérlet volt.

3. Előre nem látható kiadások. A DialUnit-rendszerre való áttéréssel egyidejűleg bevezettek egy havi 75 dolláros minimális használati díjat –

vagy megszoksz, vagy megszöksz –, ami a Dialogot rendszeresen és intenzíven használóknak nem nagy tétel, de a ritkán és keveset keresőknek jelentős érvágás. A szerződéses viszonyt alapvetően érintő változás bejelentése és „fait accompli”-vá válása közötti idő rövidebb volt egy számlaciklusnál. Az ügyfeleknek valamikor május közepén kellett eldönteniük, Dialog-felhasználók kívának-e maradni június 1. után is, vagy sem.

Még kevésbé verték nagydobra az Internet-hozzáférés díjának megduplázódását – tudomásom szerint csak egy árjegyzék mellékletben jelent meg a Dialog webjén. Vagyis a Dialoghoz való telenet csatlakozás ezentúl 6 dollár helyett 12-be került. Ezzel az internetes hozzáférés költsége egy szintre került a Tymnet, a SprintNet vagy más csomagkapcsolt hálózatok költségével. A díjszabások normalizálásának kényszere vitathatatlan. De a telenettel elérhető szolgáltatások nem szoktak felárat fizettetni a kapcsolatért, csak kevesen teszik ezt. Előzetes figyelmeztetés nélkül megkészserezni ezt a felárat pedig nem túl barátságos lépés azokkal a megrögzött Internet-használókkal szemben, akik történetesen Dialog-ügyfelek is.

A telekommunikációs költségeket viszonylag jelentékteleneknek szoktuk tekinteni, és a 60–120 dollár/órás kapcsolatiidő-díjakhoz képest azok is voltak. A 12 dollár/óra, vagyis percenként 20 cent nem sok, mégsem áltathatjuk magunkat azzal, hogy a Dialognál, akár csak a weben, a kapcsolati idő ingyen van. Nincs ingyen, és kilépéskor a Dialog Corporation plusz dollárookra váltja a komótosabb keresői szemléletet.

4. A fogyasztókör megbecsülésének hiánya.

Elképesztő az a nem kimondottan becsületes eljárás, ahogyan a Dialog megváltoztatta egész árképzési filozófiáját anélkül, hogy konzultált volna leginformáltabb és legbefolyásosabb felhasználóival, az információs szakemberekkel. (Ha valaki úgy gondolja, hogy az előző mondatban van két, vagy inkább három eufemizmus, igaza van.) Az online keresők mindig figyeltek az árakra. Akármilyen nagy az ember online-költség-kerete, biztos akar lenni abban, hogy a pénzéért megfelelő értéket kap. Ez szakmánk lényeges eleme, hozzáértésünk mércéje, főnökeink, munkatársaink és ügyfeleink pedig elvárják, hogy ezzel tisztában legyünk.

Tényleg azt hitte a Dialog menedzsmentje, hogy a csatlakozási idő szerinti díjszabás megszüntetésének büvöletében nem vesszük észre a régi jó beetetési trükköt? A DialUnitok „azt mérik, milyen keményen dolgozik a rendszer”. Komolyan elhitték, hogy ez a magyarázat elfogadható egy olyan felhasználói körnek, amely már évek óta rekordokban számol, mert előre kell kalkulálnia a költségeket? A „végzett munka szerinti” díjszabás ahhoz az ódon módszerhez tér vissza, amellyel az online információs ipar őskorában próbálták meg kiszá-

molni és megfizettetni a rendszerhasználat költségeit, és amelyet a felhasználók keményen elutasítottak. Az utóbbi évek fejlődése az értéken alapuló díjszabás felé mutat – azt fizesd meg, amit elviszel, és nem az áru előkeresésének idejét vagy munkáját. Miért nem hallgatott a Dialog Corporation az ügyfeleire, mielőtt ebbe a retrográd mesterkedésbe belevágott?

Ne finomkodj, Reva! Mondd ki kereken, amit gondolsz! Rendben van, megmondom. A Dialogot valaha az online keresők szövetségének tartották, de ma már egyre többen látnak ellenfelet benne. Huszonöt évnyi jóindulat értéke párolgott el néhány hónap alatt. Kompromittálták a közönség bizalmát. Vagy inkább nyíltan meggyalázták.

Innen hová?

A Dialog néven ismert társaság nem mutatta ki, hogy meglepődött volna az ügyfelek első reakciójának intenzitásán és heveségén. A DialUnit bejelentése után alig két héttel megtartott National Online Meetingen a Dialog vezető munkatársai rendíthetetlenül állították, hogy az áremelkedés nem éri el az átlag 10%-ot. Május 29-én, pénteken küldtek egy kiegészítő FAQ-ot a DialUnit-rendszerről a BUSLIB-L-re. Június 3-án a Dialog bemutatta Carmen Miller tanulmányát, amely azt igyekszik bebizonyítani, hogy a Dialog még mindig gazdaságosabb, mint két legnagyobb konkurense, a LEXIS-NEXIS és a Dow Jones Interactive. (A Carmen szórszálhasogató tanulmányában alkalmazott módszertan elemzése külön cikket igényelne. Mindhárom rendszer régi használója lévén, feltűnt nekem, hogy keresőstratégiái nagy részben Carmen nem alkalmaz költségkímélő fogásokat, például a LEXIS-NEXIS-nél az adatforgalom fájlba mentését a PRINT parancs helyett; továbbá keresései gazdaságtalan gyakorlatról tanúskodnak, a DJI adatbázisban például a 2 dolláros felvezető bekezdéseket böngészi az ingyenes címek helyett, vagy szükségtelenül nagy adatbáziscsoportot választ a LEXIS-NEXIS-nél.)

A Special Libraries Association (SLA = Szakönyvtárak Egyesülete) éves konferenciájáig, június elején, úgy egy hetük volt az online keresőknek, hogy maguk is megbirkózzanak a DialUnit szörnyetegével. A konferencián kereséseik másolatával a Dialog képviselőit zaklató ügyfelek azt a választ kapták, hogy a 30–40%-os, vagy még nagyobb áremelkedéseket „anomáliák” okozzák, és a cég műszakiainak talán vissza kellene menniük megpiszkálni a DialUnit-algoritmust.

Egy utólag szervezett SLA-programon Dan Wagner elnök először lényegében ugyanazzal a látomásos nyilatkozáttal állt elő, amivel az Update '98-on, majd fogadta a kérdéseket, amelyek – ki

hinné? – egytől egyig az árakról szoltak. *Mary Ellen Bates*, a Database magazin kitűnő kolumnistája megkérdezte Wagnert, nem volna-e lehetséges, hogy eltekintsenek a DialUnitok elszámolásánál a felkerekítéstől – ebben az esetben ugyanis a DialUnit-alapú költségkalkuláció pariba kerülhetne az idődíjas rendszerrel. Wagner azt válaszolta, hogy a vállalat megfontolja a lehetőséget, és hamarosan döntést hoznak. Ha a Dialog úgy találja, hogy abbahagyja a felkerekítést, és hajlandó tört DialUnitokban elszámolni, szerintem utcabál fog kerekedni a köztereken, és én is ott fogom rázni csontjaimat az ünneplő tömegben³⁶.

Kérdezték Wagnert a havi átalánydíj-minimumról is – a Dialog agresszívan erőlteti az előfizetési rendszerű hozzáférést, mint alternatív elszámolási lehetőséget. A válasz szerint a minimum a klientsztől függ, de legalább havi 75 dollár kell legyen. Meglepő válasz, hiszen a Dialog hivatalos irányvonala minimum havi 1000 dolláros kötelezettségvállalást ír elő. Fondorlatoskodott volna Wagner? Végül is 1000 dollár megvan „legalább havi 75”. Vagy félreértette a kérdést? Vagy arra ment ki a válasz, hogy annyi jóindulattal és jóakarattal, amennyit csak kicsikarni bír, megszabaduljon a csávából?

Időközben a június 30-i árcsökkentés – amely különösen a D&B adatbázisok használóit, a szabadalomkutatókat és az orvosi-gyógyszerészeti szakterületek informatikusait vette célba – bizonyos megnyugvást hozott a leglármásabb Dialog-ügyfelek egy részének. Csak sejtem, mi lehet az a nyögvenyelős elmélet, amivel megmagyarázható, miért éppen ezeknél az adatbázisoknál mérsékeltek az árakat. De mi van az érintetlenül maradt több száz üzleti és műszaki adatbázissal?

A DialUnitok kiigazításának ezt a menetét „A Dialog Corporation jelentős árcsökkentésekkel erősíti kedvező kínálatát” címmel vezették fel. Elismerem, 50% árcsökkentés jelentős. Rendben van. De a Dialog fordulata felháborítóan félrevezető, ha tudjuk, hogy az árcsökkentés csak egy maroknyi adatbázist érint, és a keresési költségek még ezekben is legalább 10%-kal nagyobbak maradtak, mint az idődíjas rendszerben voltak.

Az átdolgozott árjegyzék más kérdéseket is felvet. A Dun's Electronic Business Directory (515-ös adatbázis) például miért nem került be a DU-díjcsökkentésbe? 6,50 dollárjával most 2 dollárral drágább, mint értéknövelt testvére, az 516-os adatbázis, amelyiknek csak 4,50 dollár a DU-díja. Ennek semmi értelme. A Dialog esküszik, hogy a következő hetekben folytatja a DialUnit-díjak kiigazítását. Légy résen!

Következmények

Mi hozhatná helyre a DialUnit-csődöt? Már a június 30-i kezdeményezés továbbvitele és a DialUnit-díjak általános kiigazítása is segítene elosztatni sok mai indulatot és zavart. De a legjobb megoldás az lenne, ha a vállalat – ahogy Dan Wagner célzott rá – áttérne a töredék DU-kat elszámoló árképzési algoritmusra.

Még egyszer: Mi az a DialUnit?

Ehhez mit szólnak: Azokra az ügyfelekre kivett büntetőár, akik megszokásból vagy kényszerűségből ragaszkodnak az eseti elszámoláshoz.

A Dialog szóvivői már jegyzőkönyvbe mondták, hogy a kicsi és ritkán kereső ügyfeleket szerény vagy kiszámíthatatlan számláikkal nem érdemes megtartani: drágák és időigényesek. Világos, a cég kész feláldozni a háborgó felhasználók szerinte törpe minoritását.

Végtére is, lehet, hogy az egész céció a DialUnit körül vitatható. A Dialog már világossá tette, fő célja az, hogy annyi ügyfelet térítsen át az átalánydíjas elszámolásra, amennyit csak lehet. Április 28-án a CNBC riporterének, *Christine Bushey*nek adott nyilatkozatában Dan Wagner elnök kijelentette:

„Arról van szó, hogy azzal támogathatjuk az információs szakemberek általunk szolgált közösségét, ha megadjuk a fejlődés lehetőségét – kössenek velünk átalánydíjas szerződést... A mi szempontunkból jelentéktelen jövedelemről van szó. Ha egy felhasználótól 10 000 dolláros bevételünk van, és kötött áras szerződést kötünk vele korlátlan hozzáféréssel 12 000 dollárért, a 2000 dolláros többlet csak jelentéktelen jövedelem. És mi így nézzük az üzletet. Vagyis bevételnövelésről, és nem az előfizetők számának növeléséről van szó, mert mi azt a már meglévő előfizetői kört támogatjuk, amelyet a Knight-Ridder Information 25 év alatt kiépített.”

Más szóval a Dialog nem a felhasználók körének kiterjesztésével kívánja növelni bevételeit, hanem a meglévő felhasználókkal fizettetne többet úgy, hogy – ideális esetben – könnyebben kezelhető, kötött áras szerződések kötésére készíti őket.

De még érhetik meglepetések a Dialogot. Az átalánydíj sok okból lehet rossz megoldás, még a nagyfogyasztóknak is. Például mert tovább kell számlázni az egyes keresések költségeit. Vagy mert a pénzügyi osztálynak nem szimpatikusak az előre fizetendő előfizetési díjak még leszámítatlan szolgáltatásokért. Vagy mert kérdéses, nem fognak-e „a használat alapján” növekedni a díjak a későbbi éves szerződéskötéseknél. És a manipuláltság, a nem kívánt vagy célszerűtlen szerződési feltételekbe való belekényszerítettség érzése sem használ a Dialog ügyének.

Ahogy Sarah Schaffer, az ARS Nova tudományos munkatársa mondta:

„Már figyelmeztettem az ügyfeleimet, hogy nem használom többé a Dialogot. Ez az én egyszerű fogyasztói döntésem. Nem tetszik az ajánlatuk, nem tetszik a hozzáállásuk, hát nem kötök üzletet. Nem hagyom magam megfélemlíteni. És lehet, hogy ők azt hiszik, de nincsenek egyedül a halpiacon. Kell egy kis idő, amíg az ember megtalálja a megoldásokat, de nyilvánvalóan vannak lehetőségek – az elmúlt pár napban világossá vált előttem, hogy ellustultam, és önelégülten ragaszkodtam a járt úthoz. Tulajdonképpen örülök, hogy ezzel a fenékberúgással rákényszerítettek arra, hogy más lehetőségek után nézzek. Van választásunk, és lelkiismeretes fogyasztók lévén, ki fogjuk használni a lehetőségeket. Fájlalom a Dialog elvesztését, de az élet megy tovább.”

Sokak számára az igazi választás nem az eseti elszámolás és az átalánydíj között van. Hanem a Dialog és azok között a lehetőségek között, amelyek egyre nagyobb számban és egyre változatosabb módon kínálják ugyanazt az információt.

Jegyzetek

- ¹ A „Dialing for Dollars” egy nem túl emelkedett színonvonalú, de népszerű betelefonálás-pénznyerős amerikai tv-kvíz a 60-as évekből.
- ² <http://www.onlineinc.com/onlinemag/OL1998/basch9.html>
DIALing for Dollars: Dialog's New Pricing Structure and the DialUnit Debacle. = Online, 22. köt. 5. sz. 1998. szept. p. 34–55.
- ³ Interjú Marydee Ojalával, Database, 1998. április–május.
- ⁴ A cikk első verziója 1998. július 1-jén jelent meg az Online Inc. webjén.
- ⁵ Business Libraries Discussion List, az üzleti könyvtárak elektronikus fóruma.
- ⁶ Az Association of Independent Information Professionals (Független Informaticusok Egyesülete) levelezőlistája.
- ⁷ Patent Information Users Group, a Derwent által működtetett szabadalmi információs hírcsoport.
- ⁸ A Dialognál minden adatbázisnak van egy azonosító száma, ezzel a számmal kell a keresést megnyitni BEGIN (vagy B) parancsban a használni kívánt adatbázisokat specifikálni. Pl. a BEGIN 239 parancsokkal lehet a keresést a Mathsci adatbázisban megkezdeni, a B 9,15 parancsokkal a Business & Industry és az ABI/Inform adatbázisokban kezdetünk több adatbázisos keresést, ún. OneSearchöt. Több adatbázisos keresés megnyitására használhatók még az előre definiált adatbáziscsoportok (OneSearch-kategóriák) azonosító nevei is: a B PAPERSCA parancs pl. egyszerre hat, kaliforniai újságokat tartalmazó adatbázist nyit meg, a B CONFERN,4,8,78 pedig a három konferencia-adatbázist tartalmazó csoport mellett megnyitja a 4-es, 8-as és 78-as adatbázisokat is (l. még a 18. lábjegyzetet).

- ⁹ A táblázatban szereplő parancsok:
Az EXPAND vagy E parancs az indexekben való böngészésre szolgál. Az E *flight fatigue* parancs pl. az alapindexből jeleníti meg a *flight fatigue* kifejezés környezetét, az E au=*basch* pedig a szerzői nevek indexéből mutatja a Basch név előtt és után szereplő neveket. Az E E3 parancs egy hierarchikus indexben (tezaurusz) előzőleg végrehajtott EXPAND eredménylistájának harmadik elemét „expandálja” tovább, vagyis a kiválasztott indexkifejezés részleteit mutatja meg.
A SELECT vagy S parancs a Dialog keresőparancsa, kikeresi a benne megadott keresőkifejezést tartalmazó rekordokat, azonosítóval (set number) ellátott halmazt képez belőlük, és jelzi a talált rekordok számát.
A SELECT STEPS vagy SS ugyanaz, mint a SELECT, de a keresőkifejezés minden elemével külön azonosító sorszámmal ellátott találati halmazt képez.
A TARGET parancsokkal logikai operátorok használata nélkül lehet keresni. A TARGET automatikusan elemzi a benne megadott kifejezéseket, kiválasztja, és relevancia-rangsorba állítja a találati rekordokat. Különösen teljes szöveges adatbázisokban hasznos.
A TYPE vagy T a találati rekordok képernyőn való megjelenítésére szolgál. Meg kell határozni benne a megjeleníteni kívánt találati halmazt, a megjelenítés formátumát és a rekordokat. A T S6/AU,1/4-6,8 parancs pl. a 6. találati halmaz 4., 5., 6. és 8. rekordjából írja ki a szerző és a cím adatmezők tartalmát, a T S6/5/4-6,8 pedig ugyanezen rekordokat hozza a képernyőre az előre definiált 5-ös formátumban (teljes rekord).
A REMOVE DUPLICATES vagy RD parancs a több adatbázisos keresésnél eltávolítja a megadott találati halmazból a duplumrekordokat, és a megmaradt rekordokból új találati halmazt képez.
A REPORT parancs a találati rekordok táblázatos megjelenítésére szolgál. A REPORT CO,CY,EM,TE/1-10 pl. az utolsó találati halmaz első 10 rekordjának Company Name, City, Number of Employees és Telephone Area Code mezőit foglalja táblázatba.
¹⁰ Svájci származású pszichiáter, magyarul megjelent könyve: Kübler-Ross, E.: A halál és a hozzá vezető út. Budapest, Gondolat, 1988.
¹¹ Egyszerre több parancs kiadása. A parancsokat egy sorba kell írni, pontosvesszővel elválasztva.
¹² A „limitálás” a keresések szűkítésének egyszerűsített módja. A SELECT parancs végére írt /ENG,1995:1998 toldalék pl. kiválasztja a találati halmazból az angol nyelvű, 1995 és 1998 között megjelent dokumentumokról szóló rekordokat. A LIMITALL parancsokkal az összes következő SELECT-re lehet a limitet érvényesíteni.
¹³ A SORT parancs a találati halmazok rendezésére szolgál. A SORT S1/ALL/TI pl. az első találati halmaz rekordjait a cím adatmezők tartalmának ábécérendjébe szedi.
¹⁴ A RANK a találati halmaz egyes adatmezőinek statisztikai elemzésére szolgál. A RANK DE parancs például kigyűjti az utolsó találati halmaz rekordjaiban található kötött tárgyszavakat, és előfordulási gyakoriságuk szerint rendezve megjeleníti őket.

- 15 A COST az online kapcsolat során addig felmerült költségeket jeleníti meg.
- 16 A DISPLAY SETS vagy DS az eddigi keresőparancsokat jeleníti meg a találati halmazok sorszáma szerint, a szöveg következő bekezdésében látható formában.
- 17 A MAP tárolt keresést (SearchSave) készít a benne meghatározott adatmező(k)ből. A MAP CC S3 pl. egy SELECT parancs keresőkifejezésébe gyűjti a 3-as találati halmaz rekordjaiban levő osztályozási jelzeteket. A MAP válasza a SearchSave azonosítója, amely aztán pl. az EXS (EXECUTE STEPS) parancssal végrehajtható.
- 18 A BEGIN vagy B parancs lezárja az addig használt adatbázisokat, törli az addig létrehozott találati halmazokat, kiírja az addigi költségeket, és megnyitja a benne specifikált adatbázisokat (l. még a 8. lábjegyzetet).
- 19 Több adatbázisos keresésekben a rekordmegjelenítő parancsok végére írt FROM EACH opció arra utasítja a rendszert, hogy a megjelenítést az összes adatbázisból hajtsa végre. A T S3/6/1-3 FROM EACH pl. az S3 halmazból adatbázisonként három-három rekordot jelenít meg.
- 20 A felhasználó számára elérhető tárterület.
- 21 Természetesen. A művelet „erőforrásigénye” végső soron nem más, mint az az idő, ameddig „foglalkoztatja” a processzort. A kapcsolati idő megfizetésével az volt az alapvető probléma, hogy az csak nagyon laza kapcsolatban van a processzoridővel. Az adatforgalom fájlba mentése.
- 22 A session – régi fordításban: terminálülés – az online kapcsolat létrejöttétől a LOGOFF parancs végrehajtásáig tart. Szakaszai a subsessionök. Egy subsessiont a BEGIN parancssal zárhatunk, vagy – mint láttuk – az ADD-del.
- 23 Az online kapcsolatot lezáró parancs.
- 24 Több adatbázisos kereséseknél a parancsok végére írt FROM [adatbázis-azonosító(k)] opció arra utasítja a rendszert, hogy a parancsot csak a megadott adatbázis(ok)ban hajtsa végre (l. még a 19. lábjegyzetet).
- 25 Az ADD [adatbázis-azonosító(k)] parancssal újabb adatbázisokat lehet bevonni a több adatbázisos keresésbe anélkül, hogy – ellentétben a BEGIN-nel – törölnénk az addigi kereséseket és találati halmazokat, amelyek így a további keresésbe bevonhatók.
- 26 A REPEAT parancs végrehajtja az ADD parancs (l. a 26. lábjegyzetet) kiadása előtti keresőstratégiát, vagyis újraépíti a találati halmazokat, most már az „ADD-elt” adatbázisokat is bevonva.
- 28 A SAVE parancs ún. SearchSave-be menti az utolsó BEGIN óta végrehajtott keresőstratégiát, ami aztán bármikor – akár időben későbbi online kapcsolatban, vagy másik adatbázisban – végrehajtható (pl. az EXS SearchSave-azonosító parancssal).
- 29 Ugyanaz, mint a SAVE parancs, de a SAVE TEMP csak hét napig őrzi meg a stratégiát.
- 30 A LOGOFF HOLD abban különbözik a LOGOFF-tól, hogy 30 percig megőrzi a keresőstratégiát és a találati halmazokat. 30 percen belül visszacsatlakozva a Dialoghoz, a rendszer visszahelyez az elhagyott adatbázis(ok)ba, és a keresés folytatható. Az időjárás rendszerben arra szolgált, hogy ha valamilyen okból meg kellett szakítani a keresést (pl. váratlan eredmények áttanulmányozására, cigarettaszünet), akkor „ne ketyegjen feleslegesen a taxaméter”. Az online kapcsolat (nem LOGOFF okozta) megszakadására is úgy reagál a rendszer, mintha LOGOFF HOLD parancsot kapott volna, hogy pl. egy vonalszakadás miatt ne veszítsük el az addigi eredményeket.
- 31 A PAUSE megállította az időmérést addig, amíg újabb parancsot nem adtunk a rendszernek. Ha a pauza 10 percnél hosszabb lett, azt a rendszer LOGOFF HOLD-nak értelmezte, és bontotta a kapcsolatot.
- 32 A Grateful Dead zenekar néhai vezetője. 1995-ben halt meg egy drogklinikán.
- 33 Az adatbázis-specifikáció sorrendjének több parancsban is szerepe van. Ha pl. a B2,8 parancssal indítunk egy több adatbázisos keresést, akkor pl. az RD parancs a kétpéldányos rekordokból a 2-es adatbázisból valókat fogja megtartani, és a 8-asból valókat törli. Az adatbázis-specifikáció sorrendje a SET FILES parancssal állítható.
- 34 A Dialog egyszerűsített, „végfelhasználó-barát” változata webes vagy windowsos keresőfelülettel, kimondottan „ipari jellegű” hasznosításra.
- 35 A Dialog havi hírújságja.
- 36 A Dialog augusztus 11-én bejelentette, hogy 1998. szeptember 1-jei hatállyal megszünteti a DialUnitok felkerekítését, továbbá hogy az adminisztratív parancsokért (HELP, SET stb.) nem számít fel DialUnit-díjat. Utcabárlól nem érkezett hír.

Beérkezett: 1998. július 28-án.

Fordította: Zsádon Béla

Állást kínál

Az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár **osztályvezetőt** keres a **kiadványbeszerző és -feldolgozó osztályra**. Követelmények: felsőfokú könyvtárosi végzettség, angol nyelvtudás, jártasság számítógépes könyvtári rendszerek használatában, többéves gyakorlat. Jelentkezés szakmai önéletrajzzal **Szántó Péter** igazgatónál, 1088 Budapest, Múzeum u. 17., tel.: 338-4837, fax: 318-0109, e-mail: dirlibr@omk.omikk.hu